

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧННІПБ ЗУНУ

Надія КУЛЬЧИЦЬКА

30 08 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

30 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Історія державності та культури України»

ступінь вищої освіти -бакалавр

галузь знань – 07 Управління та адміністрування

спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок

освітньо-професійна програма – «Фінанси, банківська справа та страхування»

кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції, год.	Практ. год.	ІРС, год.	Тренінг, год.	СРС, год.	Разом, год.	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1	32	14	3	6	35	90		1
Заочна	1	1	8	4	-	-	78	90		2

30.08.2024
[Підпис]

Чортків – ЗУНУ
2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 р.).

Робочу програму склала к.і.н, доцент Недошитко І.Р.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін (протокол № 1 від 28.08.2024 р.)

Завідувач кафедри _____

Людмила ДЕРМАНСЬКА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Фінанси, банківська справа страхування та фондовий ринок» (протокол № 1 від 30.08.2024р.)

Керівник групи
забезпечення спеціальності _____

(підпис)

Ольга КИРИЛЕНКО
(ПІБ)

Гарант ОПІ _____

Юлія Бугель

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Історія державності та культури України»**

1. Опис дисципліни «Історія державності та культури України»

Дисципліна «Історія державності та культури України»	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни: <i>обов'язкова з циклу загальної підготовки</i> Мова навчання: <i>українська</i>
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна - 1</i> Семестр: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1,2</i>
Кількість змістових модулів – 2	освітньо-професійна програма – «Фінанси, банківська справа та страхування»	Лекції: <i>Денна – 32 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – 90	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 35 год.</i> <i>Заочна – 78 год.</i> <i>Тренінг – 6 год.</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 3 год.</i>
Тижневих годин – 6 год, з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – <i>екзамен</i>

2. Мета і завдання дисципліни «Історія державності та культури України»

2.1. Мета вивчення дисципліни: поглибити, здобути в середній школі, знання студентів про минувшину українського народу, його державність, культуру, видатних особистостей, внесок у розвиток світової цивілізації; піднесення національної самосвідомості майбутніх спеціалістів, виховання у них патріотичних і морально-етичних переконань, відчуття причетності до тисячолітньої історії та культури України; формування навиків наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку; навчання практичних навичок роботи з історичними джерелами й науковою літературою; вироблення умінь застосовувати набуті знання з історії та культури у повсякденній діяльності, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій.

2.2. Завдання вивчення дисципліни: визначити та дослідити закономірність і основні етапи становлення української державності та її культури від стародавніх часів до сучасності; з'ясувати основні історичні фактори, які вплинули на формування та зумовили культурні особливості й ментальність українців; прослідкувати історичні спроби українського народу утворити свою державу та проаналізувати причини невдач; розглянути основні форми й тенденції розвитку української культурної спадщини як цілісної системи в контексті європейської культурної традиції; використати історико-культурні надбання українського народу для формування національної свідомості майбутніх спеціалістів, відчуття причетності до тисячолітньої історії України, виховання в них національно-патріотичних переконань, готовності до участі в розбудові Української держави.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини громадянина в Україні.
- ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни: необхідність базових знань із курсу Історія України загальноосвітньої середньої школи, достатніх для сприйняття категоріального апарату та розуміння джерел.

2.5. Результати навчання:

- ПР22. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

3. Програма навчальної дисципліни «Історія державності та культури України»
Змістовий модуль 1. Від початків Української державності до її занепаду. Витоки
культури українського народу (первісна доба – XVIII ст.)

Тема 1. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).

Предмет курсу «Історія та культура України», його сутність і завдання. «Історія України та української культури» як наука та навчальний предмет. Україна – одна з колисок світової цивілізації, її невіддільна складова. Головні етапи генезу українського етносу. Українці – автохтонне (корінне) населення праукраїнських земель. Джерела та історіографія. Періодизація курсу. *Становлення і розвиток людського суспільства.* Первісні поселення на території України. Давні форми релігійних вірувань. Хліборобські племена Трипільської культури, їх суспільний устрій, заняття, релігійний культ. Трипільська спадщина в історії українського народу. *Перші держави на українських землях.* Кіммерійці, скіфи, сармати, їх розселення, суспільний устрій, господарство, воєнні походи. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. *Походження слов'ян та їх розселення на території України.* Етногенез слов'янства, його поділ на групи. Антський племінний союз. Східнослов'янські племена і державно-племінні утворення VII–VIII ст. Заснування і розвиток Києва. *Звичай, вірування, побут східних слов'ян.*

Тема 2. Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).

Становлення централізованої держави на чолі з Києвом. Теорії походження Русі, її формування. Внутрішня і зовнішня політика князів Олега й Ігоря. Княгиня Ольга та її реформи. Посилення військової могутності Русі за князя Святослава. *Економічне, політичне і культурне піднесення Русі* за князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Хрещення, його історичне значення та вплив на розвиток культури. Політика династичних шлюбів. Державний лад. Політичні ідеї мислителів Київської Русі. Ослаблення влади київських князів. *Причини, передумови, наслідки та особливості політичної роздробленості Київської держави.* Зміна форми державного устрою. Виникнення нових політичних центрів. Перетворення в етнічній сфері. Монголо-татарська навала на українські землі. *Історичне значення Київської Русі. Культура Русі-України княжої доби (IX – перша половина XIV ст.).* Походження назв «Русь» та «Україна», їх перші вживання. Культура. Освіта і наука. Літописання. Література. Усна народна творчість. Ремісництво і зодчество. Образотворче та музичне мистецтво.

Тема 3. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).

Об'єднання українських земель у складі Галицько-Волинського князівства. Галицька земля, причини її економічного, політичного і культурного піднесення. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Утворення Галицько-Волинського князівства. Соціальні відносини та політичне становище. Занепад княжої влади у першій третині XIII ст. *Роль Данила Галицького у зміцненні української держави.* Боротьба проти Золотої Орди. *Галицько-Волинська держава наприкінці XIII – першій половині XIV ст.* Князювання на Волині Василька Романовича та його сина Володимира. Правління Лева, Шварна і Мстислава Даниловичів. Король Русі та князь Володимирію Юрій I. Утворення Галицької митрополії. Князювання Андрія і Лева Юрійовичів. Припинення династії Романовичів. Правління Юрія II Болеслава та Любарта-Дмитра. Загарбання українських земель Польщею, Угорщиною, Литвою, Молдавським князівством. *Місце Галицько-Волинської держави в історії України. Витоки та особливості культури Галицько-Волинського князівства.* Освіта і писемність. Усна народна творчість. Галицько-Волинський літопис. Архітектура та містобудування. Живопис і художні ремесла.

Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).

Литовсько-Руська держава. Характер литовської експансії. Утвердження Литви на українських землях. Формування, устрій та суспільно-політичні відносини Литовсько-Руської держави. Кревська унія, її причини і наслідки. Горodelьська унія. Боротьба за збереження

автономії українських земель у складі Великого князівства Литовського у XV ст. *Польська експансія на українські землі в другій половині XIV – середині XVII ст.* Політика Польщі на західноукраїнських землях. Люблінська унія, її суть і наслідки. Україна в складі Речі Посполитої, її адміністративно-територіальний устрій. Кріпацтво. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії. *Національний та релігійний рух в Україні.* Братства та захист ними прав українського населення. Навчальні заклади. Книгодрукування. Берестейська церковна унія, її причини і наслідки. Греко-католицька церква у першій половині XVII ст. Місце української православної церкви в політичному житті України. *Сутність, причини і передумови зародження українського козацтва.* Реєстрове козацтво. Запорізька Січ, її адміністративно-політичний устрій, заняття, звичаї, зовнішня політика. Боротьба з турецько-татарською експансією. Сухопутні і морські походи запорожців. П. Конашевич-Сагайдачний, його політична, військова та просвітницька діяльність. *Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст., їх причини і наслідки.* Ординація Війська Запорізького реєстрового. *Культура України середини XIV – першої половини XVII ст.* Освіта і наука. Острозький та Києво-Могилянській колегіуми Братські школи. Перші друкарні. І. Федорович (Федоров). Література. Музика. Різьбярство і скульптура. Монументальне фрескове мистецтво. Живопис. Вплив європейського Відродження на розвиток української культури.

Тема 5. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).

Причини, передумови та характер національно-визвольних змагань українців. Б. Хмельницький. *Перші перемоги.* Битви під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями. Похід на західноукраїнські землі. Ліквідація польсько-шляхетського режиму в Україні. Українсько-польське перемир'я та його причини. Зміни в соціально-економічних відносинах. Становлення державної ідеї, її основні принципи. *Воєнні дії між Україною та Польщею в 1649–1653 рр.* Збарасько-зборівська кампанія. Відновлення державності України. Адміністративно-територіальний устрій та органи влади Української держави. Збройні сили. Дипломатична діяльність. Похід на Молдавію. Битва під Берестечком. Білоцерківська угода і обмеження влади гетьмана. Битва під Батогом. Жванецька кампанія. *Українсько-московський договір та його реалізація в 1654–1657 рр.* Переяславська Рада та ставлення до неї різних суспільних верств і церкви в Україні. Березневі статті 1654 р., їх суть та наслідки. Вхід України під протекторат Московської держави. Відновлення війни з Польщею. Визвольний похід на західноукраїнські землі та його невдача. Віленське перемир'я. Загострення відносин з Москвою. Створення нової антипольської коаліції, її початкові успіхи та крах. Місце України в міжнародних відносинах Європи часів Б. Хмельницького.

Тема 6. Українська держава на завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).

Загострення кризи української державності у 1657–1663 рр. Скасування принципу спадковості гетьманства. Основні напрямки державної політики гетьмана І. Виговського. Переяславські статті гетьмана Ю. Хмельницького і обмеження Української державності. Московсько-польська війна. Чуднівський договір. *Розчленування України на Лівобережну та Правобережну.* Україна у політичних планах Московії, Польщі, Туреччини. Боротьба старшинських угруповань за владу. Руїна Правобережжя та її причини. Гетьман П. Тетеря. Чорна рада. Московські статті гетьмана І. Брюховецького. Посилення впливів Московії на українську державну політику. Андрусівське перемир'я – змова Московської держави з Польщею про поділ України. *Боротьба гетьмана П. Дорошенка за незалежність і територіальну цілісність Української держави.* Гетьмани Д. Многогрішний, П. Суховій, М. Ханенко. Острозька угода. Зближення з Туреччиною. Бучацька угода та її наслідки. «Князь Сарматії та України, володар Війська Запорізького» Ю. Хмельницький. Бахчисарайське перемир'я. «Вічний мир» і закріплення поділу України. Занепад державності у Правобережній Україні і її перехід під владу Речі Посполитої.

Тема 7. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).

Становлення Гетьманщини. Гетьманство Д. Многогрішного. Глухівські статті. Захист державних інтересів України. Обрання гетьманом І. Самойловича. Конотопські статті. «Великий згін». Кримський похід 1687 р. Коломацькі статті. Гетьман І. Мазепа, його соціальна та культурно-просвітницька діяльність. Північна війна та Україна. Гетьман у вигнанні П. Орлик, його «Конституція» та державницька діяльність. *Посилення наступу російського царизму на автономний устрій України, його остаточна ліквідація.* Обрання гетьманом І. Скоропадського. Решетилівські статті. Утворення Малоросійської колегії. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. «Рішительні пункти». Впровадження «Правління Гетьманського Уряду». Тимчасове відновлення гетьманського правління. Гетьман К. Розумовський. Остаточна ліквідація Катериною II гетьманства і відновлення Малоросійської колегії. Зруйнування Запорізької Січі, його причини і наслідки для українського народу. Скасування російським урядом рештків автономних прав Гетьманщини. Запровадження кріпацтва. *Суспільно-політичне становище Слобідської, Південної, Правобережної та Західної України. Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.* Освіта. Києво-Могилянська академія. Література. Козацькі літописи. Г. Сковорода. Перехід до нової української літератури. Книгодрукування. Музика і театр. Архітектура та образотворче мистецтво.

Змістовий модуль 2. Україна від імперського поневолення до відновлення національної державності та культурного будівництва (кінець XVIII – перша третина XXI ст.)

Тема 8. Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Підросійська Україна наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.: суспільно-політичне та економічне становище. Поділи Речі Посполитої та розчленування українських земель між Росією й Австрією. Адміністративно-територіальний устрій. Політичний та національний гніт українського народу. Загострення соціальних суперечностей. Антикріпосницька боротьба в Україні. *Початки національного відродження.* Роль української інтелігенції в зростанні національної свідомості в Наддніпрянській Україні. Герольдія. «Історія Русів». Масонство. Поширення декабристського руху в Україні. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства, його програмні ідеї та діяльність. *Україна в умовах російських реформ другої половини XIX ст.* Скасування кріпосного права в Наддніпрянській Україні. *Український національний рух у 1860–1890-ті роки.* Перший український часопис «Основа». Виникнення громад та їхня культурно-освітня діяльність в другій половині XIX ст. Валуєвський циркуляр. «Старогромадівці». Південно-Західний відділ Російського географічного товариства. Репресії проти українства. Емський указ. Українська політична еміграція. М. Драгоманов. Радикалізація українського руху. Марксистські гуртки та їх ставлення до «українського питання». «Братство тарасівців», його роль у розвитку українського національного визвольного руху. *Зростання організованості українського руху в Наддніпрянщині на початку XX ст.* Економічний розвиток і суспільно-політичний рух в Україні на початку XX ст. Політизація національного життя. Українська загальна організація. Виникнення, програми і політична діяльність українських політичних партій: РУП, УНП, УДП, УРП, УСДС, УСДРП. Україна в демократичній революції 1905–1907 рр. Столипінська аграрна реформа та її вплив на Україну. Піднесення українського руху. Створення «Просвіт», українських клубів, народних університетів. Політична реакція в Україні після революції. Товариство українських поступовців.

Тема 9. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XX ст.).

Розвиток західноукраїнських земель наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. Захоплення Західної України Австрією. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі Австрійської імперії. Політика «освіченого абсолютизму». Аграрна, церковна та освітня реформи. Форми антикріпосницької боротьби.

Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях. Перше покоління будителів. Формування української інтелігенції. «Руська трійця». Суспільна діяльність М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького. Альманах «Русалка Дністровая». *Революція 1848–1849 рр. та її вплив на розвиток краю*. Скасування панщини, його особливостейнаслідки. Головна Руська Рада. Перша українська газета «Зоря Галицька». «Руський собор». Національні гвардії. Західні українці на з'їзді слов'янських народів у Празі. Собор руських учених. «Галицько-руська матиця». Революційні події в Закарпатті та Північній Буковині. *Перетворення Західної України на «П'ємонт» національного відродження (друга половина XIX ст.)*. Причини та початок трудової еміграції українців у другій половині XIX ст. Москвофіли і народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Видавнича діяльність. Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Народна рада. Взаємовідносини Галичини з Наддніпрянською Україною. «Радикальна політика». І. Франко. Русько-українська радикальна партія – перша політична партія в Україні. Національно-демократична і соціал-демократична партії, їх програми та діяльність на західноукраїнських землях. *Радикалізація національної боротьби на західноукраїнських землях на початку XX ст.* Обмеження політичних прав українців. Національна дискримінація. Наростання українського спротиву. Справа польського графа А. Потоцького. Змагання за український університет і національну школу. Вбивство А. Коцка. Поява українських організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Січові Стрільці». *Українська культура XIX ст.* Освіта і наука. Праці з історії України. Література. Народження і поширення національного гімну «Ще не вмерла Україна». Театр. Музично-пісенна творчість. Образотворче мистецтво. Будівництво й архітектура.

Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.

Україна в Першій світовій війні. Українські землі в планах воюючих держав. Політичне становище в Галичині, Закарпатті та Буковині. Головна українська рада. Вплив війни на Україну. Становище в підросійській Україні. Національно-визвольний рух в умовах війни. Створення легіону Українських січових стрільців. Громадсько-освітні та мистецькі структури УСС, їх національно-освідомлююча, просвітня та культурницька діяльність. *Центральна Рада: становлення національної державності*. Лютнева демократична революція 1917 р. Політичні партії в Україні. Утворення Української Центральної Ради, її партійний склад і політична програма. М. Грушевський. Універсали ЦР Проголошення в Харкові радянської влади. Війна більшовицької Росії проти УНР. Бій під Крутами. Брестський мирний договір, його причини і наслідки. Прийняття Конституції УНР. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського. Державний переворот 29 квітня 1918 р. Внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна діяльність гетьманського уряду. Прорахунки Гетьманату. Політика німецької окупаційної влади в Україні. Український повстанський рух. Утворення Директорії, її склад, соціальна база. В. Винниченко. *Національно-визвольна боротьба на західноукраїнських землях*. Діяльність ЦВК. Українська конституанта. Д. Вітовський. Листопадовий зрив. Утворення ЗУНР, її органи влади, внутрішня і зовнішня політика. К. Левицький, Є. Петрушевич. Взаємовідносини між УНР і ЗУНР. Збройна боротьба проти польської агресії. Створення УГА. Місія Антанти. Армія генерала Ю. Галлера. Чортківська офензива. Окупація Східної Галичини польськими військами, її причини і наслідки. Національно-визвольна боротьба у Північній Буковині та Закарпатті, захоплення їх іноземними державами. *Встановлення влади Директорії: відродження та занепад*. Зовнішня та внутрішня політика. Відновлення УНР. Трудовий Конгрес України. Акт злуки УНР і ЗУНР та його значення. Інтервенція Антанти на півдні України. Друга війна більшовицької Росії проти УНР. С. Петлюра. Відновлення Радянської влади в Україні. Отаманщина. Н. Махно. Спільний похід армії УНР і УГА на Київ. Боротьба з денікінцями. Третя війна більшовицької Росії проти України. Перший Зимовий похід. Варшавська угода. Польсько-український наступ на більшовиків та його невдача. Другий Зимовий похід. Ризький мирний договір. Втрата української державності: причини і наслідки. *Культура України початку XX ст.* Освіта. Наука. Література. Преса та видавництво. Театр. Музично-пісенна творчість. Образотворче мистецтво. Будівництво і архітектура.

Тема 11. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).

Українські землі в умовах насадження комуністичного режиму та втягнення до складу СРСР. Встановлення комуністичної системи в Україні, її сутність. Політика «воєнного комунізму». Причини та масштаби голоду 1921–1923 рр. Перехід до нової економічної політики. Створення СРСР і ліквідація суверенітету України. Утвердження однопартійності. *Національна політика більшовиків в Україні.* Політика коренізації, її причини та особливості. Дерусифікація політичного і громадського життя. Націонал-комунізм. Політичні погляди М. Скрипника, О. Шумського, М. Хвильового, М. Волобуєва. Зростання впливу національної ідеї. Згорання українзації, її причини і наслідки. Посилення російських впливів. *Трагедія соціалістичної модернізації.* Зміцнення командно-адміністративної системи і режиму особистої влади І. Сталіна. Заміна економічних методів управління господарством системою жорсткої централізації. Індустріалізація. Перші п'ятирічні плани. Криза хлібозаготівель 1927–1928 рр. Сталінський план суцільної колективізації та його реалізація в Україні. Масові репресії проти селян. Розкуркулення. Селянські збройні повстання. Економічні, соціальні, культурні втрати в українському селі в ході колективізації. Голодомор 1932–1933 рр. «Закон про п'ять колосків». *Розгортання масових репресій в Україні.* Застосування фізичного і психологічного терору. Політичні процеси 20–30-х років в Україні: справи «Спілки визволення України», «Спілки української молоді», «Українського національного центру». Погром Української автокефальної православної церкви. Політика «войовничого атеїзму», «партійні чистки». Конституція УРСР 1937 р. Терор 1937–1938 рр. «Розстріляне відродження». ГУЛАГ. Громадсько-політичне життя, його бюрократизація.

Тема 12. Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки ХХ ст.

Національна політика Польщі на окупованих територіях. Анексія західноукраїнських земель. Економічна відсталість Польщі, її поділ на Польщу «А» і Польщу «Б». Осадництво. Наступ на національні права українців в Галичині та на Волині. Обмеження впливу української інтелігенції у суспільстві. Становище греко-католицької і православної церков. Паціфікація. *Український визвольний рух.* Основні течії у визвольному русі західних українців проти польського панування. УНДО. Українська соціалістична радикальна партія. «Просвіта». «Союз українок». «Рідна школа». Діяльність молодіжних організацій. Становище вищої освіти та науки. Український таємний університет. Кооперативний рух. Роль греко-католицької церкви в суспільно-політичному житті Західної України. Митрополит А. Шептицький. Піднесення і занепад комуністичного руху. Організаційні витoki українського націоналізму. Створення УВО. Є. Коновалець. Політична доктрина інтегрального націоналізму Д. Донцова. Утворення ОУН та її діяльність. Тактика «перманентної революції». Розкол в українському націоналістичному русі. А. Мельник, С. Бандера. Спроба «нормалізації» українсько-польських стосунків та її крах. *Становище українців Буковини, Бессарабії та Закарпаття.* Захоплення Північної Буковини та Бессарабії Румунією. Хотинське (1919) і Татарбунарське (1924) повстання. Громадське та культурне життя краю. Українська національна партія. Активізація українського націоналістичного руху. Українські землі під владою Чехословаччини. Протиборство москвофільської, русинофільської й українофільської національних орієнтацій. Проголошення автономії Карпатської України. А. Волошин. Карпатська Січ. Проголошення державної незалежності Карпатської України. Загарбання Карпатської України Угорщиною. *Становище української культури міжвоєнного періоду.* Ліквідація масової неписьменності і перехід до загальної обов'язкової початкової освіти. Становище середньої і вищої школи. Наука. Особливості розвитку літератури. Ідеологізація музичного, театрального, образотворчого мистецтва. Релігійне життя в Україні. Руйнація старих традицій і звичаїв, знищення пам'ятників культури. Досягнення і втрати культурної революції. Комуністичний погром української культури. Культурно-освітній розвиток західних українців.

Тема 13. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).

Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 р.). «Українське питання» в європейській політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецький альянс. Причини, передумови, початок Другої світової війни. Пакт Ріббентропа-Молотова. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх «радянська організація». Масові репресії проти місцевого населення. Опір утворенню комуністичного режиму на західноукраїнських землях. Український центральний комітет. Діяльність ОУН. *Встановлення нацистського окупаційного режиму та народний опір йому.* Україна у планах Німеччини. Початок німецько-радянської війни, її цілі та характер. Оборонні бої літа–осені 1941 р. Причини поразки Червоної армії у початковий період війни. Розчленування України як історично-географічної та політичної цілісності, її пограбування. Злочини гітлерівців проти населення. Рух Опору. Проголошення у Львові Акту відновлення Української держави. Діяльність «похідних груп». Репресії нацистів проти ОУН. Перехід націоналістів до боротьби на два фронти. Створення та діяльність УПА. Тарас Чупринка. Армія крайова. Українська головна визвольна рада. Радянський партизанський рух у тилу нацистів. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН–УПА. С. Ковпак. *Битва за Україну.* Курська битва і початок вигнання гітлерівців з України. Чернігівсько-Прип'ятська операція. Оволодіння Донбасом. Форсування Дніпра. Наступ у напрямку Запоріжжя і Дніпропетровська. Визволення Києва. Україна на завершальному етапі війни (1944–1945 рр.). Звільнення Закарпатської України. Возз'єднання українських земель. Внесок українців у розгром нацистської Німеччини. Українське питання на Ялтинській конференції. Територіальні зміни УРСР після війни. Вхід України до складу держав-засновниць ООН. *Труднощі післявоєнної відбудови.* Втрати України в роки війни. Голод 1946–1947 рр. «Радянська організація – 2» західних областей України. Насильницька колективізація. Масові репресії та депортації населення. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН і УПА проти тоталітарного ладу. Примусове переселення українців у 1944–1947 рр. Операція «Вісла». Створення концентраційних таборів. Ідеологічний наступ сталінщини на спроби культурно-національного відродження в Україні. Боротьба з інакомисленням. Постанови ЦК КП(б)У з питань літератури і мистецтва. Боротьба проти «низькопоклонства» перед Заходом. Політична ізоляція СРСР. Початок «холодної війни». *Культурне життя України в умовах війни та післявоєнної відбудови.* Суперечливі тенденції в освітній сфері. Партійний контроль над наукою. Ідеологічне цькування письменників. Образотворче мистецтво та архітектура. Нападки на композиторів. Театральне мистецтво та кінематограф.

Тема 14. Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу.

Десятиліття контрольованого лібералізму. Передача Кримської області до складу УРСР. Спроби лібералізації політичного режиму. XX з'їзд КПРС. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв комуністичних репресій. Реформи Н. Хрущова. Зародження руху «шістдесятників», його ідеали і цінності, роль у національно-культурному житті. Початок наступу на шістдесятників. Розповсюдження «самвидаву». Нові політичні репресії. Антирелігійна кампанія. Прорахунки у зовнішній політиці. Усунення Н. Хрущова від влади. *Поглиблення системної кризи тоталітарного режиму (друга половина 1960-х – середина 1980-х років).* Переміни в кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України. «Косигінська реформа». Ідеологія «розвинутого соціалізму». Наростання кризових явищ у соціально-економічному житті. Посилення репресій проти шістдесятницького руху в Україні. «Великий погром» 1972 р. «Чистка» керівних державних і партійних кадрів республіки. Курс на прискорення «злиття націй» у СРСР. Посилення реакції в духовному житті. Спотворення історії України. Наслідки русифікації в Україні. Нова Конституція УРСР. *Дисидентський рух.* Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Самостійницький, національно-культурницький, правозахисний та релігійний напрями українського дисидентства. Українська робітничо-селянська спілка. Л. Лук'яненко. Форми спротиву комуністичному тоталітаризмові. Самвидав. «Український вісник». В. Чорновіл. Демонстрації протесту. Українська гельсінська група. М. Руденко. Боротьба з

інакомисленням. Значення українського дисидентського руху. Горбачовська «перебудова» в українському контексті. Пошуки шляхів модернізації суспільства, їх необхідність. Шахтарські страйки. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Активізація суспільно-політичного життя в Україні. Спілка письменників України. Товариство Лева. «Меморіал». Товариство української мови ім. Т. Шевченка. Поява незалежних українських видань. Прийняття закону «Про мови в Українській РСР». «Живий ланцюг», присвячений Акту злуки УНР і ЗУНР. Святкування 500-річчя українського козацтва. Рух за легалізацію УГКЦ та УАПЦ. Формування багатопартійності. Народний рух України за перебудову, його програма та соціальна база. Партійне будівництво. Вибори до Верховної Ради УРСР та місцевих Рад. Утворення демократичного блоку. Від Декларації про державний суверенітет України до референдуму про її незалежність. Протистояння між «групою 239» та Народною радою. Декларація про державний суверенітет України. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності. Голодування студентів у Києві. Загострення економічного становища. Посилення соціальної напруги в суспільстві. Страйковий рух. Акт проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Вибори Президента України. Історичне значення проголошення незалежності України. *Суперечливість культурного і духовного життя України в другій половині ХХ ст.* Перехід до обов'язкової середньої освіти. Русифікація. Посилення політизації навчально-виховного процесу. Слабка практична реалізація наукових розробок. Освоєння космосу. Ідеологічний контроль у літературі та музиці. Театр і кіно. Образотворче мистецтво. Негативні тенденції в духовній сфері.

Тема 15. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.

Перші здобутки і перші втрати: Президент Л. Кравчук. Міжнародне визнання Української держави. Остаточний демонтаж СРСР. Угода про співдружність Незалежних Держав. Закон «Про громадянство України». Затвердження державної символіки. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, митної служби. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства. Труднощі національно-культурного відродження, розвитку науки, освіти, духовності. Міжнаціональні відносини і їх правове регулювання в Україні. «Декларація прав національностей України». Кримська автономія. *Реформи та ілюзії: Президент Л. Кучма.* Прийняття Конституції України. Грошова реформа. Наростання економічної кризи та соціальної напруженості наприкінці 90-х років. Виборчі перегони 1998–1999 рр. «Реформи заради добробуту» прем'єр-міністра В. Ющенка. Початок економічної стабілізації. Прем'єр-міністри А. Кінах та В. Янукович. Політична криза 2000–2001 рр. «Касетний скандал». Вбивство Г. Гонгадзе. «Україна без Кучми». Парламентські вибори 2002 р. *Українська помаранчева революція.* Президент В. Ющенко. Початок президентської виборчої кампанії 2004 р. і українське суспільство. Фальсифікації виборів з боку влади. Українська помаранчева революція, її причини, хід, соціальна база. Ухвала Верховного Суду України про переголосування другого туру президентських виборів. Президент В. Ющенко. Діяльність урядів прем'єр-міністрів України Ю. Тимошенко та Ю. Єханурова. Парламентські вибори 2006 р. Другий прихід у владу В. Януковича. Політична криза в Україні 2007 р. Дострокові вибори до Верховної Ради 2007 р. Друге урядування Ю. Тимошенко. Світова економічна криза 2008 р. «Газова війна» Росії проти України. *Від реваншу до європейського вибору.* Президенти В. Янукович та П. Порошенко. Президентські вибори 2010 р. та перемога на них В. Януковича. Парламентські вибори 2012 р. Відмова від європейської інтеграції України. Революція гідності 2013–2014 рр. Силевий розгін Майдану в Києві. «Небесна Сотня». Відсторонення В. Януковича від виконання ним обов'язків Президента України. Формування і діяльність нової влади. Позачергові президентські та парламентські вибори 2014р. Президент України П. Порошенко. Загострення соціально-економічної кризи. Угода

про асоціацію між ЄС і Україною. Заміна міліції Національною поліцією. Розгортання в Україні процесів декомунізації, заборона діяльності Комуністичної партії. Парламентсько-урядова криза 2016 р. в Україні. Призначення нового складу Кабінету Міністрів на чолі з В. Гройсманом. *Російсько-українська війна 2014–2020 рр.* Загарбання Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та м. Севастополь. Російська агресія на сході України, її ідеологічні засади. Концепція «руського міра». Інспірування Росією проголошення т. зв. Донецької і Луганської «народних республік». Початок проведення Україною антитерористичної операції. Активізація Російською Федерацією гібридної війни проти України. Перші поразки та перемоги українських військ. Волонтерський рух. Вторгнення регулярних військ РФ в Україну. Переговори лідерів країн «нормандської четвірки». Мінські угоди. Міжнародні санкції щодо Росії. Попередні наслідки російської агресії в Україну. *Основні орієнтири зовнішньої політики.* Діяльність України на міжнародній арені. Концепція української зовнішньої політики. Набуття Україною без'ядерного статусу. Будапештський меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи та інших міжнародних інституцій. Українська діаспора на сучасному етапі. *Нові тенденції в культурному та духовному житті України.* Перебудова освітньої галузі. ЗНО. Болонський процес. Наукові дослідження. Розширення діапазону української літератури. Успіхи українського кінематографа. Утвердження плюралізму в мистецтві. Спорт. Створення єдиної української помісної православної церкви.

**4. Структура залікового кредиту дисципліни
«Історія державності та культури України»
Денна форма**

Теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	Контрольні заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Від початків Української державності до її занепаду. Витоки культури українського народу (первісна доба – XVIII ст.)						
Тема 1. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).	2	1	2	1	3	питання
Тема 2. Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).	2	1	2			тести, питання
Тема 3. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).	2	1	3			проблемні завдання
Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).	2	1	2			питання
Тема 5. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).	2	1	2			тести, питання
Тема 6. Українська державана завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).	2	1	2			питання
Тема 7. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).	2	1	3			тести, питання
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Україна від імперського поневолення до відновлення національної державності та культурного будівництва (кінець XVIII – перша третина XXI ст.)						
Тема 8. Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.	2	1	2	2	3	проблемні завдання
Тема 9. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у	2		2			

складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок ХХст.).		1				
Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.	2	1	3			тести, питання
Тема 11. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).	2	1	2			питання
Тема 12. Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки ХХ ст.	2	1	3			об'ємні завдання
Тема 13. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).	2	1	2			питання
Тема 14. Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу.	2	1	3			тести, питання
Тема 15. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.	4		2			Заліковий модуль 1-15 темах
Всього	32	14	35	3	6	екзамен

Заочна форма

Теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	Контрольні заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Від початків Української державності до її занепаду. Витоки культури українського народу (первісна доба – XVIII ст.)						
Тема 1. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття).	1		3			тести, питання проблемні завдання питання
Тема 2. Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).		1	3			
Тема 3. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.).	1		3			
Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).			3			
Тема 5. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.).	1	1	3			тести, питання
Тема 6. Українська держава на завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).			3			
Тема 7. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.).			3			
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Україна від імперського поневолення до відновлення національної державності та культурного будівництва (кінець XVIII – перша третина XXI ст.)						
Тема 8. Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.			3			проблемні завдання питання
Тема 9. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок XX ст.).	1	1	3			

Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.	1		3			тести, питання
Тема 11. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.).	1		3			Питання проблемні завдання тести
Тема 12. Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки ХХ ст.	1		3			
Тема 13. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.).			3			
Тема 14. Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу.	1	1	3			
Тема 15. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.			3			
Всього	8	4	78			екзамен

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема. Формування державотворчих та культурних традицій на території України (від первісної доби до VIII століття). Давньоукраїнська держава Русь, її політичний, соціально-економічний і культурний розвиток (IX – перша половина XIII ст.).

Мета: виокремити основні періоди в історії України. Проаналізувати джерельну базу. З'ясувати сутність поняття «культура». Дослідити особливості етногенезу українського народу. Розглянути первісний період української історії. Простежити основні тенденції формування Київської Русі як держави українського народу. Визначити причини її занепаду. З'ясувати особливості розвитку культури Русі- України княжої доби.

Питання для обговорення:

1. Предмет курсу «Історія та культура України», його сутність і завдання.
2. «Історія України та української культури» як наука та навчальний предмет.
3. Україна – одна з коликів світової цивілізації, її невіддільна складова.
4. Головні етапи генезу українського етносу.
5. Становлення і розвиток людського суспільства.
6. Первісні поселення на території України.
7. Трипільська спадщина в історії українського народу.
8. Перші держави на українських землях. Кіммерійці, скіфи, сармати, їх розселення, суспільний устрій, господарство, воєнні походи.
9. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
10. Походження слов'ян та їх розселення на території України.
11. Етногенез слов'янства, його поділ на групи.
12. Заснування і розвиток Києва.
13. Звичаї, вірування, побут східних слов'ян.
14. Становлення централізованої держави на чолі з Києвом.
15. Економічне, політичне і культурне піднесення Русі
16. Хрещення Русі, його історичне значення та вплив на розвиток культури.
17. Політика династичних шлюбів. Державний лад.
18. Політичні ідеї мислителів Київської Русі
19. Причини, передумови, наслідки та особливості політичної роздробленості Київської держави.
20. Виникнення нових політичних центрів.
21. Монголо-татарська навала на українські землі.
22. Історичне значення Київської Русі. Культура Русі-України княжої доби (IX – перша половина XIV ст.).
23. Походження назв «Русь» та «Україна», їх перші вживання.
24. Культура. Освіта і наука. Літописання. Література. Усна народна творчість. Ремісництво і зодчество. Образотворче та музичне мистецтво.

Практичне заняття № 2

Тема. Галицько-Волинське королівство (XIII – перша половина XIV ст.). Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.).

Мета: дослідити політичні, соціальні та економічні аспекти розвитку Галицько-Волинського королівства в XIII – першій половині XIV ст., а також їхній вплив на формування української державності. Розглянути особливості литовської та польської експансії на українські землі. З'ясувати умови та стан розвитку культури. Дослідити феномен українського козацтва. Утворення та значення Запорізької Січі.

Питання для обговорення:

1. Об'єднання українських земель у складі Галицько-Волинського князівства.
2. Галицька земля, причини її економічного, політичного і культурного піднесення.
3. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів.
4. Утворення Галицько-Волинського князівства. Соціальні відносини та політичне становище.
5. Занепад княжої влади у першій третині XIII ст.
6. Роль Данила Галицького у зміцненні української держави.
7. Галицько-Волинська держава наприкінці XIII – першій половині XIV ст.
8. Загарбання українських земель Польщею, Угорщиною, Литвою, Молдавським князівством.
9. Місце Галицько-Волинської держави в історії України.
10. Витоки та особливості культури Галицько-Волинського князівства.
11. Освіта і писемність. Усна народна творчість. Галицько-Волинський літопис. Архітектура та містобудування. Живопис і художні ремесла.
12. Литовсько-Руська держава.
13. Кревська унія, її причини і наслідки. Городельська унія.
14. Боротьба за збереження автономії українських земель у складі Великого князівства Литовського у XV ст.
15. Польська експансія на українські землі в другій половині XIV – середині XVII ст.
16. Політика Польщі на західноукраїнських землях.
17. Люблінська унія, її суть і наслідки. Україна в складі Речі Посполитої, її адміністративно-територіальний устрій.
18. Кріпацтво. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії.
19. Національний та релігійний рух в Україні.
20. Берестейська церковна унія, її причини і наслідки.
21. Греко-католицька церква у першій половині XVII ст.
22. Місце української православної церкви в політичному житті України.
23. Сутність, причини і передумови зародження українського козацтва.
24. Запорізька Січ, її адміністративно-політичний устрій, заняття, звичаї, зовнішня політика.
25. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст., їх причини і наслідки.
26. Культура України середини XIV – першої половини XVII ст.

Практичне заняття № 3

Тема. Українські національно-визвольні змагання під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648–1657 рр.). Українська держава на завершальному етапі національної революції (1657–1686 рр.).

Мета: проаналізувати причини Української національної революції, її характер та рушійні сили. Охарактеризувати наслідки входження України під протекторат Московської держави. Розкрити сутність періоду Руїни, його причини та наслідки для України. З'ясувати мету, засоби й механізми політики Московії, спрямованої на ліквідацію автономного устрою України.

Питання для обговорення:

1. Причини, передумови та характер національно-визвольних змагань українців.
2. Б. Хмельницький. Перші перемоги. Битви під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями. Похід на західноукраїнські землі.
3. Воєнні дії між Україною та Польщею в 1649–1653 рр.
4. Адміністративно-територіальний устрій та органи влади Української держави.
5. Українсько-московський договір та його реалізація в 1654–1657 рр.
6. Переяславська Рада та ставлення до неї різних суспільних верств і церкви в Україні.
7. Березневі статті 1654 р., їх суть та наслідки.
8. Входження України під протекторат Московської держави.
9. Визвольний похід на західноукраїнські землі та його невдача.

10. Створення нової антипольської коаліції, її початкові успіхи та крах.
11. Місце України в міжнародних відносинах Європи часів Б. Хмельницького.
12. Загострення кризи української державності у 1657–1663 рр.
13. Основні напрямки державної політики гетьмана І. Виговського.
14. Переяславські статті гетьмана Ю. Хмельницького і обмеження Української державності.
15. Московсько-польська війна.
16. Розчленування України на Лівобережну та Правобережну.
17. Андрусівське перемир'я – змова Московської держави з Польщею про поділ України.
18. Боротьба гетьмана П. Дорошенка за незалежність і територіальну цілісність Української держави.
19. Занепад державності у Правобережній Україні і її перехід під владу Речі Посполитої.

Практичне заняття № 4

Тема. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – друга половина XVIII ст.). Суспільно-політичне та національно-культурне становище українців під владою Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Мета: дослідити взаємодію між українським козацтвом, московською владою та польськими магнатами, зосереджуючи увагу на наслідках цих відносин для української державності. Вивчити суспільно-політичні умови та зміни в національно-культурному житті українців під владою Російської імперії в зазначений період, зосереджуючи увагу на їхньому впливі на українську ідентичність

Питання для обговорення:

1. Становлення Гетьманщини.
2. Гетьман І. Мазепа, його соціальна та культурно-просвітницька діяльність.
3. Гетьман у вигнанні П. Орлик, його «Конституція» та державницька діяльність.
4. Посилення наступу російського царизму на автономний устрій України, його остаточна ліквідація.
5. Остаточна ліквідація Катериною II гетьманства і відновлення Малоросійської колегії. Зруйнування Запорізької Січі, його причини і наслідки для українського народу.
6. Скасування російським урядом рештків автономних прав Гетьманщини.
7. Запровадження кріпацтва.
8. Суспільно-політичне становище Слобідської, Південної, Правобережної та Західної України.
9. Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.
10. Підросійська Україна наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.: суспільно-політичне та економічне становище.
11. Поділи Речі Посполитої та розчленування українських земель між Росією й Австрією.
12. Початки національного відродження.
13. Роль української інтелігенції в зростанні національної свідомості в Наддніпрянській Україні.
14. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства, його програмні ідеї та діяльність.
15. Україна в умовах російських реформ другої половини XIX ст.
16. Скасування кріпосного права в Наддніпрянській Україні.
17. Український національний рух у 1860–1890-ті роки.
18. Перший український часопис «Основа».
19. Виникнення громад та їхня культурно-освітня діяльність в другій половині XIX ст.
20. Радикалізація українського руху. Марксистські гуртки та їх ставлення до «українського питання».
21. «Братство тарасівців», його роль у розвитку українського національного визвольного руху.
22. Зростання організованості українського руху в Наддніпрянщині на початку XX ст.

23. Економічний розвиток і суспільно-політичний рух в Україні на початку ХХ ст.
24. Політична реакція в Україні після революції. Товариство українських поступовців.

Практичне заняття № 5

Тема. Національний та культурно-освітній рух на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини (кінець XVIII – початок ХХ ст.). Українські національно-визвольні змагання 1914–1921 рр.

Мета: виявити основні етапи та характерні риси національного і культурно-освітнього руху в західноукраїнських землях, а також його вплив на подальший розвиток української нації в умовах імперського контролю. Вивчити ключові події та етапи українських національно-визвольних змагань у 1914–1921 рр., зосереджуючи увагу на їхньому впливі на формування української державності

Питання для обговорення:

1. Розвиток західноукраїнських земель наприкінці XVIII – першій половині ХІХ ст.
2. Форми антикріпосницької боротьби.
3. Початок українського національного відродження на західноукраїнських землях. Перше покоління будителів.
4. Формування української інтелігенції.
5. «Руська трійця». Суспільна діяльність М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького.
6. Перетворення Західної України на «П'ємонт» національного відродження (друга половина ХІХст.).
7. Причини та початок трудової еміграції українців у другій половині ХІХ ст.
8. Москвофіли і народовці.
9. Культурно-освітнє товариство «Просвіта».
10. Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Народна рада. Взаємовідносини Галичини з Наддніпрянською Україною. «Радикальна політика».
11. Радикалізація національної боротьби на західноукраїнських землях на початку ХХ ст.
12. Обмеження політичних прав українців. Національна дискримінація.
13. Наростання українського спротиву.
14. Українська культура ХІХ ст.
15. Україна в Першій світовій війні.
16. Національно-визвольний рух в умовах війни.
17. Створення легіону Українських січових стрільців.
18. Громадсько-освітні та мистецькі структури УСС, їх національно-освідомлююча, просвітня та культурницька діяльність.
19. Центральна Рада: становлення національної державності.
20. Лютнева демократична революція 1917 р.
21. Універсали ЦР Проголошення в Харкові радянської влади.
22. Війна більшовицької Росії проти УНР.
23. Бій під Крутами.
24. Брестський мирний договір, його причини і наслідки.
25. Прийняття Конституції УНР.
26. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського.
27. Національно-визвольна боротьба на західноукраїнських землях.
28. Взаємовідносини між УНР і ЗУНР.
29. Встановлення влади Директорії: відродження та занепад.
30. Відновлення Радянської влади в Україні.
31. Третя війна більшовицької Росії проти України.
32. Культура України початку ХХ ст.

Практичне заняття № 6

Тема. Радянська державність та культура України в контексті тоталітарної системи СРСР (1921–1939 рр.). Радикалізація національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у 20–30-ті роки ХХ ст.

Мета: вивчити особливості розвитку радянської державності в Україні в 1921–1939 рр. та їхній вплив на політичну, соціальну та економічну ситуацію в країні.

Питання для обговорення:

1. Українські землі в умовах насадження комуністичного режиму та втягнення до складу СРСР.
2. Встановлення комуністичної системи в Україні, її сутність.
3. Політика «воєнного комунізму». Причини та масштаби голоду 1921–1923 рр.
4. Створення СРСР і ліквідація суверенітету України.
5. Національна політика більшовиків в Україні.
6. Політика коренізації, її причини та особливості.
7. Політичні погляди М. Скрипника, О. Шумського, М. Хвильового, М. Волобуєва.
8. Зростання впливу національної ідеї.
9. Згорання українізації, її причини і наслідки.
10. Трагедія соціалістичної модернізації.
11. Зміцнення командно-адміністративної системи і режиму особистої влади І. Сталіна.
12. Масові репресії проти селян.
13. Розкуркулення.
14. Економічні, соціальні, культурні втрати в українському селі в ході колективізації.
15. Голодомор 1932–1933 рр. «Закон про п'ять колосків».
16. Розгортання масових репресій в Україні.
17. Конституція УРСР 1937 р. Терор 1937–1938 рр.
18. «Розстріляне відродження». ГУЛАГ. Громадсько-політичне життя, його бюрократизація.
19. Національна політика Польщі на окупованих територіях.
20. Основні течії у визвольному русі західних українців проти польського панування.
21. Роль греко-католицької церкви в суспільно-політичному житті Західної України.
22. Утворення ОУН та її діяльність.
23. Розкол в українському націоналістичному русі.
24. Становище українців Буковини, Бессарабії та Закарпаття.
25. Проголошення державної незалежності Карпатської України.
26. Загарбання Карпатської України Угорщиною.
27. Становище української культури міжвоєнного періоду.
28. Ліквідація масової неписьменності і перехід до загальної обов'язкової початкової освіти.
29. Становище середньої і вищої школи.
30. Особливості розвитку літератури.
31. Ідеологізація музичного, театрального, образотворчого мистецтва.
32. Релігійне життя в Україні.
33. Комуністичний погром української культури.
34. Культурно-освітній розвиток західних українців.

Практичне заняття № 7

Тема. Українське питання під час Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х рр.). Україна в умовах спротиву комуністичному тоталітаризмові та його краху (середина 1950-х – 1991 р.). Культурне відродження українського народу. Становлення Української незалежної держави та особливості формування сучасної культури.

Мета: виявити основні етапи та проблеми післявоєнної відбудови в Україні, а також вплив радянської політики на економічний розвиток і соціальні зміни в регіоні. Вивчити основні етапи спротиву українського народу комуністичному тоталітаризму в період з

середини 1950-х до 1991 року, зокрема форми протесту та організації, що їх представляли.

Питання для обговорення:

1. Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 р.).
2. Причини, передумови, початок Другої світової війни.
3. Пакт Ріббентропа-Молотова.
4. Встановлення нацистського окупаційного режиму та народний опір йому.
5. Початок німецько-радянської війни, її цілі та характер.
6. Розчленування України як історично- географічної та політичної цілісності, її пограбування.
7. Репресії нацистів проти ОУН.
8. Перехід націоналістів до боротьби на два фронти. Створення та діяльність УПА.
9. Ліквідація Української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН і УПА проти тоталітарного ладу.
10. Суперечливі тенденції в освітній сфері.
11. Десятиліття контрольованого лібералізму.
12. Передача Кримської області до складу УРСР.
13. Усунення Н. Хрущова від влади.
14. Ідеологія «розвинутого соціалізму».
15. Посилення репресій проти шістдесятницького руху в Україні.
16. Чорнобильська катастрофа та її наслідки.
17. Прийняття закону «Про мови в Українській РСР». «Живий ланцюг», присвячений Акту злуки УНР і ЗУНР.
18. Акт проголошення незалежності України.
19. Перші здобутки і перші втрати: Президент Л. Кравчук.
20. Прийняття Конституції України.
21. Наростання економічної кризи та соціальної напруженості наприкінці 90-х років.
22. Вибірчі перегони 1998–1999 рр. «Реформи заради добробуту» прем'єр-міністра В. Ющенка.
23. Політична криза 2000–2001 рр.
24. Українська помаранчева революція.
25. Від реваншу до європейського вибору. Президенти В. Янукович та П. Порошенко.
26. Революція гідності 2013–2014 рр.
27. Відсторонення В. Януковича від виконання ним обов'язків Президента України.
28. Позачергові президентські та парламентські вибори 2014р.
29. Російсько-українська війна 2014–2020 рр. Загарбання Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та м. Севастополь.
30. Переговори лідерів країн «нормандської четвірки». Мінські угоди. Міжнародні санкції щодо Росії. Попередні наслідки російської агресії в Україну.

6. Тренінг з дисципліни

Порядок проведення тренінгу

Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів.

Практична частина реалізується шляхом виконання дослідження на тему «Боротьба українського народу за незалежність (історичний період обирається студентом).

Підведення підсумків відбувається у вигляді доповіді. Результати дослідження оцінюються максимально у 100 балів.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів полягає у підготовці презентаційних виступів, що оцінюються за 100-бальною шкалою і визначається як сукупність питомої ваги кожної складової:

-80% - підготовка презентації;

-20% - захист презентації.

Обговорюються результати виконання завдань.

1. Трипільська культура в історії українського народу.
2. Антська держава та її значення.
3. Законотворча діяльність Ярослава Мудрого.
4. Зовнішня політика Київської Русі.
5. Король Данило і галицькі бояри.
6. Галицько-Волинська держава у боротьбі із золотоординським ігом.
7. Берестейська церковна унія 1596 р. в історичній ретроспективі.
8. Реформи Петра Могили: причини і наслідки.
9. Байда Вишневецький в житті й легендах.
10. Національно-культурницька діяльність українського козацтва.
11. Богдан Хмельницький – видатний державний діяч і полководець, фундатор Української держави.
12. Битва під Батогом (1652 р.) та її наслідки.
13. Конотопська битва (1659 р.) в історії українського народу.
14. Життя і боротьба гетьмана П.Дорошенка.
15. Іван Мазепа, людина й історичний діяч
16. Формування та боротьба карпатських опришків.
17. Роль Тараса Шевченка в духовному відродженні української нації.
18. Валуєвський циркуляр (1863 р.) та Емський указ (1876 р.): два штрихи російського шовінізму в Україні.
19. Іван Франко в суспільно-політичному житті Галичини.
20. Культурно-освітнє товариство «Просвіта»: створення та діяльність.
21. Виникнення та діяльність Української парламентської громади в I і II Державних думах.
22. Українське січове стрілецтво в боротьбі за державність.
23. Крути: біль і пам'ять.
24. Акт злуки УНР і ЗУНР в історії українського народу.
25. Триумф і трагедія Миколи Скрипника.
26. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні.
27. Організація Українських Націоналістів: ідея та діяльність.
28. Життєвий шлях митрополита Андрея Шептицького.
29. Акт відновлення Української держави 30 червня 1941 р. та його історичне значення.
30. Голод 1946-1947 рр. в Україні.
31. Петро Шелест і Україна.
32. Русифікація в Україні: причини і наслідки.
33. Українське студентство в боротьбі за державну незалежність.

34. Повернення української національної символіки.
 35. Конституція України – основний закон незалежної держави.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Історія державності та культури України» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів тренінгу;
- оцінювання результатів самостійної роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Історія державності та культури України» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20 %	20 %	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Оцінюється як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за результатами поточного оцінювання	Модульна контрольна робота по 1-15 темах Теоретичні питання (2 питання по макс 25 балів) Тестові завдання (10 тестів по 5 бали за тест) – макс. 50 балів	Оцінюються максимально у 100 балів.	Сукупність питомої ваги кожної складової: -80% - підготовка презентації; -20% - захист презентації.	Теоретичне питання 2 – макс 25 балів Тестові завдання (10 тестів по 5 бали за тест) – макс. 50 балів балів

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	дуже добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-15
2.	Проекційний екран	1-15
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-15
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-15
5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-15
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-15
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-15

Список рекомендованої літератури

1. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.). К. : «МП Леся», 2016. 586с.
2. Бойко О.Д. Історія України: підручник/заред.О.Д.Бойко.7-евид.К.:ВЦ «Академія», 2018. 720 с.
3. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: навчально-методичний посібник для студентів. Херсон. Поліграф, 2016. 85с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Київ, 2019. 656 с.
5. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної нації ХІХ–ХХ століття. К.: Генеза, 2019. 656с.
6. Історія і культура України: електрон. підручник для студ. природнич. і техн. спец. / за ред. В. В. Іваненко, Г. Г. Кривчик. Д.: ДНУ ім. Олесья Гончара, 2016. 206с.
7. Історія та культура України: навчальний посібник / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків: ХНУВС, 2017. 108с.
8. Історія української культури: навч. посіб. / за ред. В. А. Качкана. Київ. Просвіта, 2016. 368с.
9. Історія української культури: підручник / за ред. Лозового В. О.; Нац. Ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Харків. Право, 2017. 368 с.
10. Качкан В. А., Величко О. Б., Божко Н. М. Історія української культури. Київ. ВСВ «Медицина», 2016. 368 с.
11. Кислюк К. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2016. 354с.
12. Кордон М. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336с.
13. Лазарович М. В. «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2018 роки): моногр. Ічня: ПП «Формат», 2018. 340с.
14. Лазарович М. В. Ілюстрована історія України: короткий курс лекцій. 4-те вид., виправл. і доп. Тернопіль: Джура, 2018. 616с.
15. Лазарович М. В. Українські січові стрільці у боротьбі за волю України: моногр./ Міністерство інформаційної політики України. Ічня: ПП «Формат», 2018. 766 с.
16. Любич О. А., Співак В. В., Олійник О. І., Чебоненко С. О. Історія української культури. Чернігів. Десна Поліграф, 2018. 455с.
17. Недошитко Ірина. Вплив української діаспори США на міждержавне співробітництво: Україна-США (1991- 2018 pp.). Zaporizhzhia Historical Review. 2021. Vol. 4 № 56. P.253-263.

18. Недошитко Ірина. Діаспорна мережа як досвід організації громадянського суспільства. «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки». 2021. Том 32 (71). №3. С. 1-10. Недошитко Ірина. Діяльність української діаспори США у висвітленні голодомору 1932-1933 рр. Гуманітарні студії: історія та педагогіка. 2021. Випуск 2 (02). С. 19-29. 3:
19. Недошитко Ірина. Інноваційні форми діяльності музею. Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи : матеріали VI Міжнародної наук.- практик. конф., м. Полтава, 25 листопада 2021 р. / редкол. : І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк та ін. Полтава, 2021. 296 с. С.210-216.
20. Недошитко Ірина. НТШ-А – репрезентант українознавчої наукової діяльності в Сполучених Штатах Америки. Науково-краєзнавча конференція з міжнародною участю, присвячена 150-річчю від часу заснування НТШ. Тернопіль, 2023.
21. Недошитко Ірина. Патріарх Йосиф Сліпий –духовний борець за українську державність на еміграції. Наукові проекти соціальногуманітарного факультету ЗУНУ. Тернопіль, 2022. С. 103-105.
22. Недошитко Ірина. Роль церкви в житті української діаспори США. Наукові проекти соціально-гуманітарного факультету ЗУНУ. 2021. С.100-103.
23. Павлова О. Ю. Історія української культури. 2-ге видання. Київ. Кондор, 2017. 340с.
- Панчук І. Україна і українці. Довідник.Тернопіль: підручники і посібники, 2023. 400 с.
- Лазарович М. В. Історія та культура України : підруч. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 731 с.
24. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К.: Критика, 2015. 456с.
25. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: КСД, 2016. 496с.
26. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України 25 квітня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
27. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України 13 грудня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
28. Світлична В. В. Історія України: навч. посіб. / за ред. Ю. М. Алексєєва. 7-є вид. К.: Каравела, 2015. 392с.
29. Хома І. Я. Історія української культури. Київ: Кондор, 2017. 356 с.
30. Цапко О. М. Історія української культури. Київ: Знання, 2018. 176 с.
31. Шейко В. М. Історія української культури. Київ: Кондор, 2017. 271 с.
32. Шовкошитний В. Долітописна історія України. Київ: Український патріот, 2016. 424с.
33. *Lazarovych M.* «We will give our souls and bodies for our freedom»: Ukraine in the struggle against the armed aggression of the Russian Federation (2014–2020): monogr. Kyiv: PE AVIAZ, 2020. 452p.
34. Nedoshytko Iryna. Center for Preserving the National Identity of the Ukrainian Diaspora in the United States. Culture in the spiritual life of Slavic nations. VERBUM – vydavateľstvo KU, Ruzomberok. 2021. P. 281-303. ISBN 978-80-561-0873-4.
35. Nedoshytko Iryna. Cooperation of the Ukrainian diaspora in the USA with Ukraine in the humanitarian sphere. III International scientific conference “Modernization The Educational system: world trends and national peculiarities”: Conference proceedings, February 21 th, 2020. Kaunas: Izdevnieciba «Baltija Publishing». pp. 22-27.
36. Nedoshytko Iryna. Scientific and educational diplomacy of the university. Review of theology social sciences sacred art. Number 1. Quarterly. Year 2022. Dublin – Ireland. pp. 81-95. Недошитко Ірина, Олександр Комарніцький. Більшовизація студентів педагогічних закладів національних меншин в У СРР/УРСР 1920 – 1930 - х рр.: мета, засоби, завдання. Український історичний журнал. 2021. №2. С.94-112.

37. Nedoshytko Iryna. The Ukrainian Church in the Context of the Military Challenges of the Present (Based on the Materials of the Ukrainian-Language Periodicals of the US Diaspora). Transformational processes of the social and humanitarian sphere of modern Ukraine in the conditions of war. Challenges, problems and prospects. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2023. 317 p. P. 107-128.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2834-20>
2. Український центр культурних досліджень. URL: <https://uccs.org.ua/>